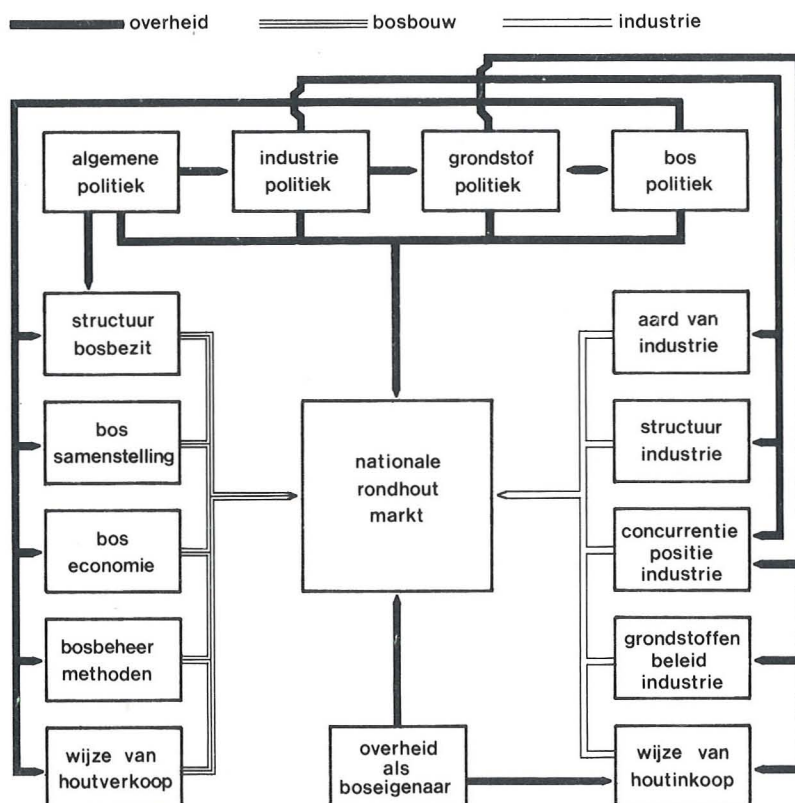

De invloed van de overheid op de rondhoutmarkt

Een ieder die met houtprodukten te maken heeft, of hij er nu van leeft of mee leeft, heeft te maken met bomen en bos. Dit geldt voor de velen die werken in de houthandel, in houtverwerkende bedrijven of in de papiersector, in drukkerijen en boekwinkels, in meubelzaken en doe-het-zelf winkels. Maar het geldt ook voor die oneindig veel grotere menigte, in feite alle mensen, die hout in hun dagelijkse leven niet kunnen missen. De mensheid gebruikt er zoveel van dat daarvoor elk jaar

3.000.000.000 m³ moet worden geoogst: Dat is een immense hoeveelheid zonder welke het leven van de mens totaal zou veranderen, en zeker niet in gunstige zin! Het is dan ook van groot belang voor een ieder die van en met hout leeft dat het bos blijvend hout kan voortbrengen. Dat is een van de verklaringen waarom overal ter wereld de overheid zich met het bos bezig houdt. Dit „Bos en Hout Bericht” gaat om de invloed die de overheid aldus op de rondhoutmarkt uitoefent.

Figuur 1. Invloeden op de rondhoutmarkt.

In veel landen beïnvloedt de overheid op toch wel indringende wijze de produktie, de oogst en ook de prijs en zelfs de bestemming van de grondstof hout.

In figuur 1 is die invloed schematisch weergegeven. Het is niet de bedoeling daarvan hier een grondige analyse te geven. We zullen volstaan met een aantal constatering en voorbeelden.

De overheid als bouseigenaar

In vrijwel alle landen heeft de overheid meer of minder bos in eigendom. We moeten dan uiteraard praten over verschillende overheden, maar in dit verband zullen wij ons tot de rijksoverheid beperken. Veel heeft die 20% of meer van het nationale bos in bezit. Belangrijker dan het percentage echter is het feit dat de overheid meestal de grootste bosbezitter is die aldus een echt grootschalig, op langere termijn gericht bosbeheer kan voeren. Als bouseigenaar kan die overheid daardoor een grote invloed uitoefenen op de beschikbaarheid van hout, nu en in de toekomst.

Waar een belangrijk deel van het bosareaal in handen van de staat is, en dat is in tal van landen zoals ook Nederland het geval, zal deze via de omvang en de samenstelling van het houtaanbod maar ook via de prijs een leidende rol vervullen, of zij dit nu wil of niet. Als zij dat bewust wel wil kan zij een bepaald nationaal overheidsbeleid realiseren, gericht op een zo goed mogelijke

ationale houtvoorziening en op een optimale grondstoffenvoorziening van de hout- en papierindustrie.

Omgekeerd kan de overheid, indien haar politieke doelstellingen dat met zich meebrengen, andere bosfuncties zoals natuurbescherming en recreatie zoveel aandacht geven dat dit ten koste gaat van de houtproductie en de houtvoorziening. Dit „ten koste gaan” krijgt een structureel en daarmee een langdurig karakter als wordt besloten de bossamenstelling naar soorten en leeftijden nadrukkelijk af te stemmen op die andere functies.

Zoals gezegd heeft de overheid in tal van landen een belangrijk deel van het bosareaal in bezit. Daarbij zijn landen met een grote invloed op het internationale houtmarktgebeuren. In tabel 1 is voor een aantal landen een opsomming gegeven van percentages bos, in bezit van de staat en van lagere overheden.

Dat in Rusland de overheid de houtproductie en de houtoogst alsmede de (overigens beperkte) houtexport volledig bepaalt en daarmee tevens de houtmarkt in andere landen kan beïnvloeden, behoeft geen nader betoog. Minder bekend is de belangrijke invloed die de overheid in Canada, een land met een grote invloed op de markten voor houtprodukten elders in de wereld, op houtoogst en houtprijzen doelbewust uitoefent. Heel in het kort komt deze er op neer dat de regeringen in de Provincies, die samen 92% van het Canadese gesloten, dus „echte” bos in bezit hebben, de eigen industrie hout op stam aanbieden tegen uiterst lage prijzen. Dit „pricing system”, dat door zijn concurrentie-vervalsende karakter vooral in de USA toenemend protesten uitlokt, komt heel in het kort op het volgende neer: De prijs wordt in onderling overleg tussen overheid en de betrokken industrie vastgesteld waarbij de boskosten geen rol spelen, hoogstens de (zeer lage) grondwaarde. Er zijn verschillende systemen. Gezien de betekenis van de Provincie British Columbia voor de Canadese export is het voor importerende landen van belang welk systeem de overheid daar volgt. Dat gaat als volgt: De prijs op stam wordt er vastgesteld door op de verkoopwaarde van de afzetbare „eindprodukten” van de betrokken industrie de kosten in mindering te brengen van fabricage en marketing, alsmede een marge voor winst en risico. Het gaat vooral om zagerijen. „Eindprodukten” zijn in de regel gezaagd hout, chips en, voorzover door de zagerijen afgezet, papierhout (dus ook de pulp- en papierindustrie voor wie het overgrote deel van de grondstof uit chips bestaat, profiteren in sterke mate van het systeem).

„Fabricagekosten” zijn de oogst-, transport- en verwerkingskosten van het hout. „Winst en risico”-schattingen zijn gekoppeld aan de verkoopwaarde van de eindprodukten.

Het belangrijke doel van het systeem is, zoals het Bosbouwministerie van British Columbia stelde, „een krachtige, efficiënte en op wereldschaal goed concurrerende houtverwerkende industrie te stimuleren, het-

Staatsbossen op de Veluwe hebben een aanzienlijk aandeel in de Nederlandse houtoogst.

Tabel 1

	% gesloten bos in overheidsbezit	
	staat	lagere overheden
Canada	92	—
USA	21	8
Sovjet-Unie	100	—
Europa totaal ¹⁾	40	10
Zweden	18	8
Finland	24	2
EG (10)	21	22
Nederland	31	17
West-Duitsland	30	25
Frankrijk	10	17
Engeland	46	—
België	12	36
Japan	31	10

1) Excl. Sovjet-Unie

Bronnen: ECE/FAO, CBS

Staatsbos in Drente.

geen inhoudt dat prijzen worden vastgesteld die zorgen voor een rendement van het kapitaal, geïnvesteerd door efficiënte ondernemers, dat voldoende is om de „long term” instandhouding van een investeringsniveau in de industrie te verzekeren dat in overeenstemming is met het voor oogst beschikbare houtvolume”.

Het spreekt vanzelf dat de invloed van de overheid als bosbezitter ook zonder dat sprake is van protectionisme gunstig kan zijn voor handel en industrie. Een zekere concentratie van houtaanbod bevordert de overzichtelijkheid van de houtmarkt, kan prijsstabiliserend werken en is in het algemeen voor de afnemers aantrekkelijk zolang de overheid de produktie van hout als een zeer belangrijke functie van het bos ziet. Komt die produktie door politieke druk op het tweede plan, dan kan een groot bosbezit in handen van de overheid fnuikend zijn voor de houtvoorziening van een land en daarmee ook voor het daarbij betrokken bedrijfsleven.

De bospolitiek van de overheid

Bospolitiek wordt bepaald door de overheid. Bospolitiek stelt onder meer doelen voor het functioneren van het bos, ook het bos dat niet in bezit van de overheid is, en ontwikkelt instrumentaria om die doelen te bereiken zoals wetten, verordeningen, subsidies en fiscale facili-

teiten. Daarmee is al gezegd dat de mate van houtproduktie sterk kan worden beïnvloed door de overheid, ook als die produktie plaatsvindt in bosbezit van anderen.

Uit figuur 1 blijkt over welk een breed terrein de bospolitiek zijn invloed uitoefent:

– Bospolitiek kan rechtstreeks effecten hebben voor de rondhoutmarkt, bijvoorbeeld door het stimuleren of ook wel door het verbieden of beperken van de oogst van hout. Zo heeft de Zweedse regering de oogst willen bevorderen door verplicht dunningen voor te schrijven aan particuliere boscigenaren. Een wat elegantere weg kan zijn dat men dit tracht te bereiken via stimulerende maatregelen. Ook het omgekeerde is het geval. Zo is in verscheidene landen, waaronder Nederland, een discussie aan de gang over de vraag hoever, gezien vanuit het nationale belang van de houtvoorziening, een overheid mag gaan met het onttrekken van arealen aan de houtoogst, met het doelbewust beperken van die oogst of met het voeren van een beleid dat een achteruitgang van de produktiviteit van het bos impliceert, dit alles met het oog op het wel of niet vermeende belang van andere bosfuncties. Het gaat hier namelijk bijna steeds om een beperking van produktie en oogst uit andere dan economische overwegingen, meestal ten behoeve van bepaalde opvattingen over natuurbeheer. Op grond van heel andere argumenten kan de overheid terecht een drastische beperking van de kap stimuleren of zelfs verbieden, namelijk als in een regio of zelfs in een heel land lang teveel gekapt is. Voorbeelden zijn Europees Rusland en Japan. Bospolitiek kan ook indirect de rondhoutmarkt zowel positief als negatief beïnvloeden. Zij kan dat bijvoorbeeld doen via stimulering van aanplant van bepaalde boomsoorten of van bepaalde beheersmethoden, vooral als het om de omloop van het bos gaat. Zij kan dat ook doen door stimulering van aankoop van particulier bosbezit door niet-economisch gerichte organisaties, zoals in Nederland de natuurbeschermingsorganisaties.

– Tenslotte kan de bospolitiek, weer meer direct, de rondhoutmarkt beïnvloeden via de wijze van houtverkoop. De overheid kan bijvoorbeeld stimuleren, zoals in vele landen waaronder Nederland gebeurt, dat samenwerkingsverbanden van boscigenaren tot stand komen met een geconcentreerd houtaanbod. Ook kan de overheid bepalen dat in haar eigen bossen de houtverkoop op een bepaalde wijze moet plaatsvinden. In Frankrijk bijvoorbeeld zijn de staatsboswachterijen in het algemeen verplicht het hout bij openbare inschrijving te verkopen.

De grondstoffenpolitiek

Een overheid kan maatregelen treffen die de nationale industrie een zo gunstig mogelijke of in elk geval een zo

ongestoord mogelijke voorziening met rondhout garanderen. Brazilië verbood al geruime tijd geleden de export van rondhout. Over Canada is al eerder gesproken. Ook is van dergelijke maatregelen sprake waar rondhout schaars wordt. Voorbeelden zijn verscheidene landen in Zuidoost-Azië (Maleisië, Indonesië) die de export van rondhout (zaag- en fineerhout) hebben verboden. Hetzelfde is enige jaren geleden door Portugal gedaan, met uitzondering van eukalyptushout. In communistische landen bepaalt de regering uiteraard ook via haar grondstoffenpolitiek de rondhoutmarkt en daarmee de mogelijkheden tot export en import van rondhout.

Een geheel andere situatie doet zich voor in talrijke landen waar de overheid maatregelen ontwikkelt, die wel beogen de grondstofvoorziening van de eigen houtverwerkende industrie te bevorderen, maar zonder in te grijpen in de markt. Dergelijke maatregelen, recent ook in Nederland in ontwikkeling, richten zich vooral op de productie en op een doelmatige oogst van het hout.

Tenslotte

In dit „Bos en Hout bericht” is slechts een korte schets gegeven van de rol die de overheid speelt bij de groei en bij het beschikbaar komen van hout. Die rol is in vrijwel alle landen groot. In invloed van de overheid groeit. Dat komt deels doordat zij steeds meer bos in bezit krijgt. Het komt ook doordat het particuliere bos, soms in ruil voor steunmaatregelen, aan steeds meer regels en voorschriften wordt gebonden. Het komt tenslotte doordat de politieke opinie en, mede daardoor, de politiek zich steeds meer met bos gaan bezighouden. Deze ontwikkelingen leggen een extra verantwoordelijkheid bij de overheid om er voor te zorgen dat de betekenis van het bos voor de nationale houtvoorziening, dus zijn productiviteit in stand blijft en, zo mogelijk, toeneemt.

Ir. H. A. van der Meiden